

Inițiative pozitive selectate

Situația cetățenilor europeni de etnie romă care circulă și se stabilesc în alte state membre ale UE

Noiembrie 2009

**Europe Direct este un serviciu destinat să vă ajute să găsiți
răspunsuri la întrebările pe care vi le puneți despre
Uniunea Europeană.**

**Un număr unic gratuit (*):
00 800 6 7 8 9 10 11**

(*) Unii operatori de telefonie mobilă nu permit accesul la numerele
00 800 sau pot factura aceste apeluri.

Numeroase alte informații despre Uniunea Europeană sunt disponibile
pe internet pe serverul Europa (<http://europa.eu>).

O fișă bibliografică figurează la sfârșitul prezentei publicații.

Luxemburg: Oficiul pentru Publicații Oficiale ale Comunităților Europene, 2010

ISBN 13: 978-92-9192-537-7

doi: 10.2811/55605

© Comunitățile Europene, 2010

Reproducerea textului este autorizată cu condiția menționării sursei

Printed in Belgium

Tipărit pe hârtie înălbătită fără clor

Situația cetățenilor europeni de etnie romă
care circulă și se stabilesc în alte
state membre ale UE

Inițiative pozitive selectate

Noiembrie 2009

DENEGARE DE RESPONSABILITATE: Prezentul raport a fost elaborat în temeiul unui contract de prestări servicii încheiat cu FRA. Opiniile exprimate în acest raport nu reprezintă în mod obligatoriu opiniile oficiale ale Agenției, care a solicitat realizarea lucrării.

Cuprins

INTRODUCERE	6
INIȚIATIVE POZITIVE ALE UE	7
COMISIA EUROPEANĂ	7
INIȚIATIVE POZITIVE NAȚIONALE	7
TRANSPUNEREA DIRECTIVEI PRIVIND LIBERA CIRCULAȚIE	7
INCLUZIUNEA SOCIALĂ ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT	8
INIȚIATIVE POZITIVE REGIONALE	9
PLANUL INTEGRAT PENTRU ROMII DIN CATALONIA.....	9
INIȚIATIVE POZITIVE LOCALE	10
INTEGRAREA FAMILIILOR DE ETNIE ROMĂ ÎN CESSON	10
LOCUIȚE CONVENȚIONALE INTEGRATE ÎN PISA.....	11
PREVENIREA CERȘITULUI DE CĂTRE COPII ÎN CORDOBA	12
IMPLICAREA ÎN RELAȚIILE CU AUTORITĂȚILE LOCALE	13
ACȚIUNILE SOCIETĂȚII CIVILE	14
ÎNFIINȚAREA REȚELEI COALIȚIEI ROMILOR „ROMEUROPE”	14
PROMOVAREA INTEGRĂRII ROMILOR DIN ȚĂRILE EUROPEI DE EST	15
„DREPTUL LA ȘCOALĂ, DREPTUL LA VIITOR”	16
NEIGHBOURHOOD MANAGEMENT GROUP – GRUPUL DE GESTIONARE A VECINĂȚĂȚII	17
CALEA SPRE VIITOR	17
NOTE DE FINAL	19

Introducere

Circulația cetățenilor europeni de etnie romă s-a schimbat semnificativ de la extinderea UE în 2004 și 2007. De asemenea, Directiva 2004/38/CE a Consiliului privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora (Directiva privind libera circulație)¹, care a intrat în vigoare în aprilie 2006, a modificat semnificativ contextul în care are loc această circulație. Bazându-se în principal pe cercetările calitative primare realizate în **Finlanda, Franța, Italia, Spania și Regatul Unit**, prezentul raport oferă o sinteză a informațiilor referitoare la inițiativele pozitive privind incluziunea socială a cetățenilor europeni de etnie romă care locuiesc în alte state membre ale UE.

Studiul a vizat experiențele cetățenilor europeni de etnie romă care își exercită dreptul la liberă circulație și ședere, identificând inițiativele pozitive pentru incluziunea socială ce afectează cetățenii europeni de etnie romă care locuiesc în alte state membre decât cele de origine; aceste inițiative sunt deseori încadrate într-o politică mai amplă privind incluziunea socială a romilor.

Acest studiu arată cu claritate că **cetățenia UE constituie în sine o „bună practică”**. În general, cetățenii europeni de etnie romă pot circula mai liber și mai sigur decât în cazul în care aceștia ar avea un alt statut – precum cel de refugiat sau de lucrător migrant sau de lucrător fără acte. Cu toate acestea, s-a arătat că cetățenii europeni de etnie romă continuă să se confrunte cu excluziunea socială, discriminarea și rasismul în statele membre gazdă. Argumentele în favoarea practicilor active care promovează incluziunea socială rămân evidente în toate țările analizate. În prezent, la nivelul autorităților naționale, regionale sau locale, există o absență copleșitoare a politicii de încurajare a incluziunii sociale a cetățenilor UE, inclusiv a cetățenilor de etnie romă sau de altă etnie.

Studiul a identificat bune practici în special la nivel local și acolo unde autoritățile locale s-au implicat în mod constructiv în problemele romilor și travellers și/sau s-au implicat în problemele romilor din alte state membre UE. Aceste bune practici funcționează foarte bine atunci când pun în balanță aspirațiile și experiențele romilor cu cele ale cetățenilor din „comunitățile gazdă” și atunci când intervențiile capătă o abordare holistică, vizând simultan aspecte

aflăte în strânsă interdependență precum ocuparea forței de muncă, locuințele, educația etc.

Intervențiile societății civile au funcționat cel mai bine atunci când a existat un parteneriat constructiv relativ puternic între autoritățile publice și ONG-uri. Cu cât parteneriatele sunt mai active – „**eforturi comune**” ale diferitelor sectoare și niveluri: statutar, voluntar și comunitar, precum și nivel administrativ supranațional, național, regional și local – cu atât sunt mai mari șansele ca un program să asigure un serviciu pozitiv, holistic și incluziv pentru cetățenii europeni de etnie romă. De asemenea, se subliniază faptul că sinergiile verticale și orizontale sunt esențiale – niciuna dintre aceste intervenții nu funcționează izolat.

De asemenea, studiul sugerează că inițiativele de mică amploare și locale pot fi la fel de importante ca cele de mare amploare. Acestea vizează nivelul familiilor reale care își exercită dreptul la libera circulație, și nu noțiuni abstracte precum „romi”, indiferent de încadrarea acestora, negativă sau pozitivă. La acest nivel micro, cetățenii și autoritățile locale încep să cunoască și să interacționeze cu familiile individuale de etnie romă în calitate de oameni, ceea ce determină, în consecință, creșterea empatiei și solidarității față de aceștia.

În 2009, Comisia Europeană a oferit o orientare clară referitoare la punerea în aplicare a Directivei privind libera circulație². **Acest tip de orientare reprezintă în sine o bună practică**, deoarece aplicarea incorectă a directivei are un impact negativ asupra cetățenilor europeni de etnie romă.

În statele membre există o serie de intervenții ad-hoc care ar putea reprezenta un model util pentru alte acțiuni, însă acestea sunt rareori urmarea unei planificări strategice. De asemenea, există un corp de politici și planificări din ce în ce mai dezvoltat la nivel internațional și supranațional, în special la nivelul Uniunii Europene, care începe să ofere un cadru pentru intervenții pozitive. Acesta se situează în paralel cu activitatea unei rețele de ONG-uri, care asigură, de asemenea, în mod clar un context pentru incluziune. Întrebarea cheie rămâne cea legată de modul în care ar putea și ar trebui să se realizeze legătura dintre aceste rețele și inițiativele pozitive dezvoltate efectiv la nivelul autorităților locale și regionale.

Inițiative pozitive ale UE

Comisia Europeană

În ceea ce privește mobilitatea în termeni generali, activitatea care abordează și promovează la nivelul UE dreptul la liberă circulație și ședere pe întreg teritoriul Uniunii³ vizează cetățenii europeni activi din punct de vedere economic. De exemplu, EURES – portalul european al mobilității profesionale – oferă „un mod simplu de a afla informații despre locurile de muncă și ofertele de educație din Europa”⁴. În mod similar, Comisia Europeană oferă informații de bază accesibile privind drepturile cetățenești, inclusiv drepturile la circulație și ședere, prin intermediul site-ului său web la secțiunea „Europa voastră – Cetățeni”, unde cetățenii „pot afla mai multe lucruri despre condițiile de viață, de muncă și de studiu din altă țară a Uniunii Europene”⁵. Portalul Comisiei Europene „Europa voastră” oferă persoanelor fizice și juridice informații practice privind drepturile și oportunitățile acestora în UE. Acestea vizează situații transfrontaliere reale, de exemplu, cetățeni europeni care doresc să lucreze, să locuiască și să studieze într-o altă țară UE sau companii europene care doresc să se mute sau să deschidă o nouă sucursală într-o altă parte din UE. Portalul oferă informații foarte detaliate privind drepturile cetățenilor europeni precum dreptul la ședere și stabilirea într-un alt stat membru, prestații sociale, dreptul de acces pe piața muncii, dispoziții tranzitorii pentru libera circulație a lucrătorilor, căutarea de locuri de muncă, dreptul de vot etc.

Inițiative pozitive naționale

Transpunerea Directivei privind libera circulație

Articolul 7 din Directiva privind libera circulație recunoaște dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni dacă cetățenii „dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul

șederii și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă”. Chiar dacă impunerea acestei condiții este permisă și nu cerută de directivă⁶, statele membre pot prevedea dispoziții diferite.

De exemplu, guvernul spaniol a optat să nu operaționalizeze deloc această clauză. Directiva privind libera circulație a fost transpusă în ordinea juridică spaniolă prin Decretul regal 240/2007:⁷ *Real Decreto sobre entrada, libre circulación y residencia en España de ciudadanos de los Estados miembros de la Unión Europea y de otros Estados parte en el Acuerdo sobre el Espacio Económico Europeo* [Decretul regal privind intrarea, libera circulație și ședere în Spania a cetățenilor din statele membre ale UE (SM UE) și din alte state semnatare ale Acordului privind SEE].⁸ Autoritățile spaniole s-au consultat cu *Foro para la Integración Social de los Immigrantes* [Forul pentru integrarea socială a imigranților], precum și cu Comisión Permanente de la Comisión Laboral Tripartita [Comisia permanentă a Comisiei de muncă tripartite pentru imigrare] și cu Comisión Interministerial de la Extranjería [Comisia interministerială pentru problemele străinilor], și au omis orice referință la „*resource suficiente*”.

„Unul dintre cele mai importante aspecte este faptul că legislația spaniolă [...] stabilește dreptul necondiționat de ședere pentru cetățenii Uniunii. Deși există obligația de înregistrare, cetățenii Uniunii trebuie doar să facă dovada identității și naționalității acestora. Nu mai trebuie îndeplinite și alte condiții (să fie angajați, să desfășoare o activitate independentă, să fie independenți din punct de vedere economic sau să fie studenți). În plus, membrii familiilor acestora, indiferent de naționalitate, trebuie doar să facă dovada legăturii de rudenie sau a relației de dependență pentru a avea dreptul de ședere rezultat din calitatea de cetățean al Uniunii. În consecință, cetățeanul Uniunii nu trebuie să demonstreze că dispune de suficiente resurse pentru el și pentru membrii familiei sale și că aceștia nu pot deveni o sarcină nejustificată pentru sistemul de asistență socială din **Spania**. Singurul temei în baza căruia libera circulație poate fi restricționată îl reprezintă politica publică, siguranța publică și sănătatea publică.”⁹

În termeni reali, această abordare facilitează în mare măsură incluziunea socială a cetățenilor europeni (atât de etnie romă, cât și de altă etnie).

Incluziunea socială în învățământ

Codul de admitere în școlile din **Regatul Unit** din februarie 2009 include prevederi privind educația cetățenilor din Spațiul Economic European (SEE) care se află în Regatul Unit în mod legal pentru „a munci sau în alte scopuri economice”¹⁰. Natura integrată a practicii antirasiste și multiculturală din sistemul de învățământ al Regatului Unit fuzionează pentru a oferi un învățământ pozitiv și incluziv copiilor romi. Aici sunt relevanți o serie de factori. Egalitatea raselor, anti-rasismul și multiculturalismul sunt integrate și astfel tratarea și respectarea diferențelor reprezintă deja un element central pentru practica educațională. Această realitate înseamnă că incluziunea unui alt grup etnic minoritar devine o chestiune de ajustare a procedurilor de rutină. Această nouă experiență a incluziunii sociale în învățământ a fost deseori o componentă definitorie a vieții cetățenilor europeni de etnie romă care își exercită dreptul la libera circulație și ședere: „Pentru noi, sentimentul că facem parte din comunitatea locală, participarea la viața socială și publică, posibilitatea de a oferi un viitor copiilor noștri care pot frecventa învățământul tradițional sunt cu mult mai importante decât aspectele negative asociate cu procesul de începere a unei noi vieți în străinătate.”¹¹

Există o serie de strategii naționale de învățământ care reprezintă modele utile de bune practici cu un accent pe „țigani/travellers/romi”. În primul rând, există o politică globală privind incluziunea socială, potrivit afirmațiilor Departamentului pentru copii, școli și familii din Regatul Unit exprimate în „*Incluziunea copiilor și tinerilor țigani, romi și travellers*”. Acesta afirmă cu curaj următoarele:

„De prea multă vreme, societatea s-a ferit de oamenii din aceste comunități. Acest lucru a avut drept rezultat neîncrederea crescândă a acestora în autorități și lipsa unei bune educații pentru multe generații. Vă puteți imagina cât este de dificil pentru un copil să învețe când trăiește permanent cu teama de a fi expus ca țigan, rom sau traveller? Este necesar să creăm un mediu educațional incluziv pentru toți copiii. Toate contextele culturale trebuie înțelese și respectate. Copiii din comunitățile de țigani, romi și travellers trebuie să se simtă în siguranță și apreciați în școli și, în consecință, părinții și elevii vor fi mândri să se arate drept ceea ce sunt. În prezent, școlile au obligația de a promova coeziunea în comunitate, iar acest lucru este un aspect real demn de atenția lor. Știm că acești copii din comunitățile de țigani, romi și travellers se pot realiza la fel de bine ca orice alt copil. Unii din colegii dumneavoastră provin din aceste comunități. Este

esențial ca autoritățile locale și școlile să se implice efectiv în relațiile cu părinții și copiii din aceste comunități. Trebuie să mărim gradul de sensibilizare și aspirațiile în cadrul autorităților locale, școlilor, în rândul părinților și elevilor pentru a produce schimbarea în trepte necesară. Această orientare își propune să ofere soluții practice autorităților locale și școlilor pentru incluziunea copiilor și tinerilor țigani, romi și travellers. Înțelegerea istoriei, culturii și limbii comunităților de țigani, romi și travellers reprezintă elementul fundamental. Experiența de până în prezent arată că incluziunea subtilă în programa școlară și resursele dedicate tuturor elevilor pot sparge barierele. Practica eficientă este cea în care un elev își poate vedea identitatea recunoscută. Copiii și tinerii se simt integrați, promovați și motivați, iar gradul de prezență și realizările se măresc.”¹²

Ca fapt important, recensământul școlar din Regatul Unit include, de asemenea, categoria țiganilor/romilor:

„Țigani/romi – Această categorie include elevi care se identifică drept țigani și/sau romany, travellers și/sau travellers tradiționali, romanichals și/sau țigani romanichal, țigani/kaale galezi și/sau travellers/țigani scoțieni sau, pur și simplu, romi. Aici sunt incluși toți copiii de etnie romă/țigănească, indiferent dacă sunt nomazi, seminomazi sau trăiesc într-un spațiu fix.”¹³

Astfel, identificarea copiilor romi și apoi monitorizarea evoluției acestora sunt considerate un element fundamental al incluziunii. Această politică funcționează împreună cu un pachet de măsuri suplimentare. Acestea includ intervenții create special pentru a aborda standardele de viață ale acestui grup specific de copii. De exemplu, raportul din 2008 al Departamentului pentru școli, copii și familii, *Creșterea gradului de realizare al elevilor țigani, romi și traveller* aduce o contribuție strategică semnificativă în acest sens¹⁴.

În plus, în **Regatul Unit** autoritățile locale sunt responsabile să asigure educație și fiecare autoritate dispune de autonomie considerabilă în sensul aplicării politicii naționale. Cu acest cadru totuși, există modele standard pentru educația „țiganilor/romilor/travellers” care sprijină în procesul de învățământ copiii europeni de etnie romă. În cadrul structurii Serviciilor pentru copii,¹⁵ serviciile primare ale autorității locale care lucrează cu romii sunt Serviciile de educație pentru travellers (TES)¹⁶ și Serviciul privind afirmarea minorităților etnice (EMAS). Ambele lucrează cu copii de etnie romă care sunt cetățeni ai UE și ambele cooperează cu alte agenții precum serviciile sociale și centrele de asistență primară¹⁷.

Prin implicarea TES/EMAS în problemele copiilor de vârstă școlară, reprezentanții serviciilor educaționale prezintă factorii principali pentru relaționarea cu alți membri ai familiei de diferite vârste precum părinții, copiii adulți, copiii sub cinci ani, precum și copiii de vârstă școlară care nu frecventează școala. Reprezentanții TES sau EMAS s-au dovedit indispensabili în furnizarea de informații privind familiile de etnie romă din UE și facilitarea contactului cu respondenții romi, precum și cu reprezentanții ONG-urilor locale.

Acest lucru este posibil deoarece autoritățile locale au capacitatea de a monitoriza etnia elevilor în cadrul Recensământului școlar anual la nivelul elevilor (PLASC)¹⁸. PLASC, care a fost instituit în ianuarie 2003, colectează date privind categoriile standardizate de etnie ce includ țigani/romi și travellers de origine irlandeză. Școlilor li se cere să evalueze impactul politicilor lor asupra incluziunii acestor grupuri.

Asigurarea educației de către Regatul Unit pentru copiii europeni de etnie romă oferă un model de bune practici la nivelul statelor membre fundamentat pe angajamentul față de incluziunea socială. Funcționarea politicilor multiculturale și antirasiste generale, precum și a politicilor specifice referitoare la „țigani/romi/travellers” ajută la dezvoltarea unui serviciu educațional care integrează și include cetățenii europeni de etnie romă.

Inițiative pozitive regionale

Planul integrat pentru romii din Catalonia

Spania oferă un exemplu cheie de planificare strategică la nivel de administrație regională pentru abordarea situației romilor din alte state membre în rândul țărilor participante la studiu. În mod oficial, statul spaniol deține un instrument de politică global care oferă liniile directoare pentru promovarea incluziunii romilor, *Programa de Desarrollo del Pueblo Gitano* [Programul de dezvoltare a populației rome]. Acesta nu a avut niciun impact asupra cetățenilor europeni de etnie romă din alte state membre. La nivel de administrație regională însă, *Pla Integral del Poble Gitano a Catalunya* [Plan integrat pentru populația romă din Catalonia – planul

Cataloniei]¹⁹ a fost considerat un model de bune practici în materie de planificare strategică din partea unei administrații regionale pentru incluziunea romilor²⁰, vizând în special romii din alte state membre care locuiesc în Catalonia.

Planul Cataloniei este unic în rândul țărilor participante la studiu, fiind singurul exemplu identificat de integrare explicită a preocupărilor romilor din alte state membre în politica strategică a unei administrații regionale privind romii. Primul *Pla integral del poble gitano a Catalunya 2005-2008* [Plan integrat pentru populația romă din Catalonia 2005-2008] a abordat în special situația „populației rome sosite în Catalonia din Europa de Est”, așa au fost numiți și abordați cetățenii europeni de etnie romă din alte state membre în mod special în cadrul planului – acesta reprezintă în sine o bună practică²¹. Noul plan al Cataloniei dezvoltă această activitate. Guvernul a aprobat și alocarea sumei de aproximativ 3,5 milioane de euro pe an pentru aplicarea acestuia. Această intervenție dezvoltă activitatea existentă cu cetățenii europeni de etnie romă și oferă un model important pentru alte administrații regionale și naționale.

Noul plan abordează în special „populația romă originară din țările Europei de Est” în patru acțiuni politice diferite. De asemenea, indică în mod clar responsabilitatea și implicarea guvernamentală în fiecare dintre următoarele acțiuni:

- **Acțiunea 6:** Stabilirea unui circuit pentru a redirecționa situațiile de urgență privind sosirea romilor din țările Europei de Est. Introducerea acestui circuit.
Responsabil: Ministerul Catalan pentru Acțiune Socială și Cetățenie – Secretariatul pentru imigrație
- **Acțiunea 13:** Coordonarea Comitetului interdepartamental de lucru cu romii care provin din țările Europei de Est.
Responsabil: Ministerul Catalan pentru Guvernanță și Administrații Publice – Secretariatul pentru acțiuni civice
- **Acțiunea 37:** Asigurarea formării pentru a cunoaște colectivitățile de romi nou veniți din țările Europei de Est (formare pentru profesioniști).
Responsabil: Ministerul Catalan pentru Acțiune Socială și Cetățenie – Secretariatul pentru imigrație

- **Acțiunea 39. 2.2:** Promovarea succesului școlar în rândul elevilor de etnie romă care provin din țările Europei de Est. Asigurarea școlarizării copiilor de etnie romă care provin din țările Europei de Est.

Responsabil: Ministerul Catalan al Educației²².

Chiar dacă este prea curând pentru a evalua practica asociată noului plan al Cataloniei, principiul de includere și vizare a cetățenilor europeni de etnie romă în cadrul măsurilor sociale mai ample de incluziune este foarte important. Este clar că trebuie să existe o planificare strategică similară pe întreg teritoriul UE ca răspuns la libera circulație. În **Spania**, în general, și în Catalonia, în special, această abordare se asociază în mod pozitiv cu activitatea practică a organizațiilor societății civile sprijinite printr-o finanțare comunitară și guvernamentală substanțială. Concluzia este că atunci când sunt puse în aplicare măsuri generale de integrare socială pentru cetățenii de etnie romă ai țării respective, romii din alte state membre au mari șanse să obțină beneficii. În acest cadru mai larg, includerea romilor din alte state membre în planul Cataloniei este cel mai bun exemplu de bune practici la nivel regional.

Inițiative pozitive locale

Integrarea familiilor de etnie romă în Cesson

Franța oferă un model util de inițiativă pozitivă luată de o mică municipalitate pentru a integra o serie de familii europene de etnie romă. În octombrie 2008, Tribunalul din Melun a dispus evacuarea a 15 familii de romi de origine română care ocupaseră locul de oprire al cetățenilor travellers din Cesson de câțiva ani. Orașul Cesson a decis atunci să sprijine cele patru familii alcătuite din 25 de persoane de pe teritoriul său, acordând prioritate celor care aveau copiii înscriși la școala din comună. Orașul Cesson a mutat aceste familii pe un alt teren și a inițiat un plan pentru integrarea socială a acestora²³.

Prin această inițiativă, orașul Cesson a încercat să își sensibilizeze cetățenii cu privire la posibilitatea integrării familiilor de străini. Au fost citate următoarele afirmații ale primarului:

„[...] nu putem să limităm beneficiile politicii noastre de solidaritate numai la locuitorii tradiționali ai orașului Cesson. Orașul nu poate fi indiferent la situația disperată a celor care provin din alte părți, ca și cum nu am fi afectați de ceea ce se întâmplă în restul lumii. În acest context de solidaritate, primăria sprijină cele patru familii în căutarea de locuri de muncă, în reglementarea documentelor acestora, în căutarea de locuințe și în ceea ce privește frecventarea stabilă a școlii de către copii.”²⁴

A fost întocmit un contract pentru toate părțile implicate în această inițiativă, în care au fost descrise rolul și angajamentele fiecărui partener social față de succesul inițiativei; semnarea acestuia a declanșat începutul proiectelor familiilor. Contractul a fost semnat pe 14 noiembrie 2008 în prezența familiilor, a coaliției de organizații civile „Romeurope”²⁵ și a reprezentanților autorităților locale. Conform primarului adjunct „*acest contract a avut menirea mai mult să aducă liniștea locuitorilor din Cesson decât să definească activitatea noastră cu familiile de etnie romă. Cunoșteam aceste familii de mai multe luni; nu eram îngrijorați în privința capacității acestora de a-și respecta angajamentele.*”²⁶

Familiiile, autoritățile locale și organizațiile neguvernamentale implicate par să fie foarte mulțumite de rezultatele inițiativei. Timp de mulți ani, familiile s-au confruntat cu instabilitate și nesiguranță extreme; acum acestea au locuințe stabile, locuri de muncă oficiale, iar copiii lor merg la școală. De asemenea, experiența a demonstrat anumitor locuitori sceptici din Cesson că primirea familiilor de străini nu a creat dificultăți deosebite. Prezența lor în oraș nu mai este un motiv de discuții²⁷.

La data de 10 iunie 2009, autoritatea locală din Cesson a găzduit o conferință de presă pentru a evalua integrarea socială a familiilor rome și pentru a analiza în detaliu contractul din noiembrie 2008. La conferință au participat și angajatori, profesori și membri ai ONG-ului Romeurope, primarul orașului Cesson afirmând cu această ocazie: „*Uneori, când mulți preferă să expulzeze imigranții fără acte în loc să îi integreze, noi demonstrăm că găzduirea acestor familii de etnie romă, care altădată trăiau într-o situație deosebit de precară, nu este o problemă atunci când există voință politică.*”²⁸

Locuințe convenționale integrate în Pisa

Din 2002, municipalitatea Pisa din **Italia** organizează programul *Città sottili* [Orașe subțiri] în colaborare cu serviciul local de asistență medicală *Unità Sanitaria Locale* [Unitatea sanitară locală – USL] și mai multe organizații neguvernamentale. Programul este pus în aplicare de USL și este finanțat de Regiunea Toscanei²⁹. Obiectivul general al programului este „de a crea căi de incluziune socială pentru persoanele aflate în situații de excluziune socială extremă și care locuiesc în condiții deosebit de degradate”³⁰. Programul include „elaborarea, împreună cu comunitățile rome care locuiesc în cadrul municipalității, a unui program pentru dezvoltarea participativă a unei căi de mediere care să asigure închiderea taberelor și posibilitatea de incluziune socială”³¹. Activitățile sunt sprijinite de trei mediatori de etnie romă și sunt organizate întâlniri periodice între autoritățile locale, ONG-uri și comunitatea romă pentru a contura nevoile sociale ale romilor și pentru a monitoriza rezultatele. Programul vizează aproximativ 450 de romi din fosta Iugoslavie și circa 40 din România și se concentrează asupra implicării directe a familiilor de etnie romă care sunt mai active în inițierea de activități pentru a-și îmbunătăți condițiile.

Programul include activități pentru a ajuta familiile de etnie romă care locuiesc în „tabere nomade” segregate și inadecvate să identifice soluții la problema locuinței în spații închiriate integrate. Familiile sunt sprijinite să se mute din taberele nomade în locuințe standard prin alocarea de locuințe, prin angajamentul familiilor, al serviciilor sociale și al proprietarilor transpus într-un „contract social” creat pentru a asigura autonomia familiei, sprijin în planificarea bugetului pentru costul chiriei și utilităților, asigurarea și evaluarea unui plan personalizat în cadrul programului.

Prin acest program, familiile de etnie romă au fost ajutate să accedă la locuințe prin intermediul contractelor de închiriere dintre proprietari și asociațiile pentru locuințe care acționează în calitate de parteneri în cadrul programului și subînchiriază locuințele familiilor de etnie romă. De asemenea, accesul la locuințele publice și accesul la locuințe disponibile publicului, al căror cost este suportat în întregime de familiile de etnie romă, este sprijinit prin activitățile de mediere ale programului.

Între 2002 și 2007, peste 400 de persoane de etnie romă, inclusiv romi de origine română, au fost ajutați să își părăsească taberele nomade. Au fost închise

definitiv patru tabere nomade, iar locuitorii s-au mutat în locuințe convenționale integrate. Familiile locuiesc fie în centre de primire, fie în locuințe închiriate. De asemenea, aproximativ 200 de copii au început să meargă la școală cu regularitate³².

Proiectul nu a fost pus în aplicare fără probleme și dificultăți. De exemplu, s-a raportat că recensământul preliminar și activitățile de cartografiere erau uneori percepute de beneficiarii romi ca un element de control asupra vieții acestora³³. În plus, beneficiarii îi includ mai ales pe cei care au fost numărați în timpul fazei inițiale a recensământului și cartografierii; persoanele care au sosit în **Italia** ulterior au fost adesea excluse din acest program. În final, au apărut declarații în presă conform cărora fondurile din acest program au fost folosite de autoritățile locale pentru repatrierea romilor în România cu condiția ca aceștia „să renunțe” la dreptul lor la liberă circulație și să nu se mai întoarcă în Italia pentru o perioadă de timp stabilită³⁴.

Totuși, acest program poate fi considerat inovator pentru **Italia** datorită intenției sale clare de a transcende noțiunea de „tabere nomade echipate” ca soluție la problema locuințelor pentru romi. Așa cum a afirmat un funcționar al USL 5 din Pisa: „*Proiectul funcționează pe baza logicii de eliminare a conceptului urban și social de «tabără romă», [...] nu am dorit să creăm o tabără nomadă care să repete aceleași probleme. În opinia noastră, taberele nomade funcționează ca mierea pentru albine, pentru că ulterior [stabilirii acestora], problemele explodează. Am încercat să înlăturăm această practică și să urmărim căi de incluziune. De fapt, datele pe care le avem disponibile arată că acești oameni pot obține o locuință și își pot trimite copiii la școală*”³⁵. Potrivit ONG-ului Africa Insieme: „*[Rezultatul pozitiv] este că sute de persoane au fost incluse în program și acum au o locuință. Chiar dacă această măsură nu se adresează tuturor, în opinia noastră este important că au fost implicați un număr de oameni în program și că unele tabere au fost înlăturate*”³⁶.

Un alt element inovator îl reprezintă abordarea integrată a diferiților actori instituționali implicați (municipali, provinciali și regionali), a ONG-urilor și a comunității rome în punerea în aplicare a intervențiilor sistemice. În parteneriat, organizațiile implicate au abordat, într-o manieră coordonată, probleme cu care se confruntă romii atunci când încearcă să accedă la locuri de muncă, locuințe, școlarizare și servicii medicale. În mod remarcabil, programul este pus în aplicare în paralel cu alte proiecte ale ONG-urilor care oferă servicii de

mediere socială, sprijin pentru obținerea unui loc de muncă și programe de școlarizare pentru copiii de etnie romă³⁷.

Această inițiativă oferă o lecție importantă pentru viitoarele intervenții, dar transferabilitatea acesteia depinde de capacitatea de a construi parteneriate puternice și eficiente între diferite sectoare și niveluri administrative. Aceasta necesită crearea de rețele și o profundă implicare a instituțiilor care pot să trateze, într-un mod complex și sistemic, natura multidimensională a problemelor întâmpinate de romi atunci când încearcă să accedă la locuințe, locuri de muncă, educație și servicii medicale.

Prevenirea cerșitului de către copii în Cordoba

În **Spania** există o serie de inițiative pozitive la nivelul autorităților locale. În Cordoba, municipalitatea pune în aplicare un proiect de intervenție socială pentru prevenirea cerșitului de către copii, *Proyecto de Intervención Social de Calle para la atención y prevención de la Mendicidad Infantil* [Proiect de intervenții sociale stradale pentru atenționarea și prevenirea cerșitului de către copii]³⁸. Proiectul constă în contactarea, informarea și sensibilizarea mamelor de etnie romă, oferirea de sprijin social și un serviciu de creșe în care copiii până la vârsta de trei ani pot fi lăsați în grija specialiștilor în timpul în care mamele merg la cerșit.

Data fiind mediatizarea copiilor de etnie romă și a cerșitului care influențează în mare măsură răspunsul la prezența cetățenilor europeni de etnie romă în rândul statelor membre, este important să se sublinieze caracterul inovator al acestei intervenții. Acest proiect oferă un model de succes neocercitiv pentru abordarea acestei probleme, fundamentat pe un angajament față de incluziunea socială.

După cum a afirmat un funcționar al autorității locale, „am observat că erau multe femei de etnie romă care își aduceau copiii mai mici cu ele. În timp ce în alte municipalități, această problemă a fost soluționată prin hotărâri municipale de interzicere a cerșetorilor, noi am încercat să le oferim o alternativă [...] ideea este că de aici [copiii] ajung în creșe tradiționale. Anul trecut șapte copii au fost transferați [în creșe integrate].”³⁹

Începând din 2004, intervențiile serviciilor sociale municipale au început să faciliteze accesul la sprijinul social în cadrul și în jurul așezărilor

neoficiale. Unor familii li s-a asigurat cazare temporară în adăposturi în timp ce au fost demarate discuții privind opțiunile de acțiuni suplimentare în cadrul grupului de lucru ad-hoc format la nivelul consiliului local de imigrare. Lipsa consensului privind o intervenție cuprinzătoare a forțat municipalitatea să inițieze acțiuni imediate pentru a soluționa situația persoanelor celor mai vulnerabile din cadrul grupului, și anume femeile și copiii. Scopul acestei intervenții este de a preveni cerșitul de către copii și de a facilita spații adecvate pentru îngrijirea și educația copiilor.

Au existat câteva obiective interdependente: detectarea femeilor care cerșeau cu copiii pe străzi, prevenirea cerșitului de către copii și plasarea copiilor în unități adecvate pentru îmbunătățirea incluziunii sociale, îmbunătățirea abilităților de îngrijire a copiilor ale mamelor de etnie romă, asigurarea informării și consilierii cu privire la sprijinul social și facilitarea accesului la serviciile publice, precum și garantarea accesului la serviciile medicale și monitorizarea continuă a sănătății copiilor.

Grupul țintă a fost cel al mamelor migrante cu copii sau cu sarcină avansată din țările Europei de Est aflate în situații de vulnerabilitate socială, fără locuință adecvată și fără mijloacele necesare pentru schimbarea acestei situații. În practică, beneficiarii acestei intervenții au fost mamele rome de origine română și copiii acestora. Orașul Cordoba a început punerea în aplicare a proiectului în decembrie 2005, acesta fiind în continuare operațional.

Principalele activități ale proiectului au inclus:

- crearea unei unități de lucru stradale formate dintr-un mediator intercultural și un interpret, în vederea detectării situațiilor de risc social și furnizării primelor informații și a sprijinului pentru femeile migrante de etnie romă care cerșesc,
- crearea unui centru de zi pentru copii cu vârste cuprinse între 0 și 3 ani ca serviciu de legătură care să faciliteze integrarea în creșele publice; în centrele de zi, sunt acoperite nevoile de bază ale copiilor și se desfășoară, de asemenea, activități împreună cu mame privind îngrijirea copiilor prin intermediul atelierelor pentru mame și
- operarea unui sistem de telefonie pentru a informa municipalitatea cu privire la implicarea copiilor în activități de cerșit.

Aceste activități sunt completate de alte activități de susținere, precum direcționarea romilor către centrele comunitare de servicii sociale, furnizarea de informații și mărirea gradului de sensibilizare cu

privire la factorii de risc legați de cerșitul cu copii, gestionarea asigurării de carduri de sănătate și asigurarea de sprijin pentru vizitele medicale, interviurile pentru locurile de muncă și căutarea unei locuințe.

Proiectul își coordonează intervenția cu serviciile sociale comunitare și cu poliția locală, precum și cu ONG-urile, axându-se pe măsuri pozitive.

Unele dintre cele mai importante rezultate ale proiectului până în prezent sunt:

- O scădere semnificativă cu aproximativ 85% a numărului copiilor implicați în cerșitul stradal. De asemenea, a scăzut și numărul femeilor care cerșesc, însă într-o măsură mult mai mică.
- Frecventarea cu regularitate de către copii a *Servicio de Estancia Diurna Infantil* (serviciu municipal de creșe de zi). În 2008, erau 36 de copii în creșă, iar proiectul a lucrat cu aproximativ 30 de mame. Dezvoltarea copiilor care au frecventat în mod constant creșa a fost pozitivă în ceea ce privește competențele lingvistice și sănătatea.
- Participarea activă a femeilor la atelierelor socio-educative, în cadrul cărora au fost abordate aspecte precum abilitățile sociale, îngrijirea copiilor, sănătatea sexuală, igiena, accesul la locurile de muncă etc.
- Îmbunătățirea prevenției medicale primare, mai ales în privința sănătății sexuale și reproductive, având drept rezultat adoptarea metodelor contraceptive de către mai multe femei.
- Sprijin pentru mamele de etnie romă în vederea obținerii cardurilor de sănătate. În 2008, au fost emise 64 de carduri de sănătate.

Potrivit anumitor surse, răspunsul populației majoritare este, în general, pozitiv. Participarea și implicarea unor familii de etnie romă care au fost inițial reticente sunt, de asemenea, notabile. Unele familii care au atins cu succes obiectivele au fost nominalizate pentru a participa la *Programa de Atención a Familias Extranjeras en Situación de Vulnerabilidad Social* (Program de sprijinire a familiilor străine aflate în situație de vulnerabilitate socială), așa-numitele *Pisos Puente* (apartamente punte) gestionate în comun de municipalitate și de *Fundación Secretariado Gitano*.

Implicarea în relațiile cu autoritățile locale

Așa cum s-a demonstrat în studiul care stă la baza acestui raport, este puțin probabil ca cetățenii de etnie romă din alte state membre să se implice în relațiile cu autoritățile locale, mai ales cu reprezentanții politici.

În **Franța**, în septembrie 2008, coaliția națională a ONG-urilor pentru drepturile romilor, *Romeurope*, a organizat o reuniune cu reprezentanții nou aleși ai autorităților locale de la fiecare nivel în vederea sensibilizării acestora cu privire la situația romilor din alte state membre ale UE și asigurării sprijinului acestora pentru politici care să îmbunătățească situația. După reuniune, reprezentanții aleși au semnat următoarea declarație:

„Noi, reprezentanții aleși, [...] ne-am confruntat la diferite niveluri cu provocarea reprezentată de sosirea romilor din țările Europei de Est pe teritoriile noastre. În fața suferinței umane trăite de romi, nu vom accepta lipsa de acțiune și indiferența [...] Cetățenii Uniunii Europene sunt privați de dreptul la muncă prin instituirea în Franța a unor mecanisme tranzitorii, astfel romii de origine bulgară și română nu se pot integra prin intermediul muncii. Această situație este contrară ideii de Europa și generează nedreptăți, dar contribuie și la caracterul neregulamentar al prezenței acestora în Franța și, în consecință, la excluderea acestora [...] cerem statului să pună capăt regimului tranzitoriu care le refuză românilor și bulgarilor accesul la muncă și îi transformă în cetățeni europeni de categoria a doua.”⁴⁰

Acest model este susținut de noțiunea conform căreia schimbul de informații/experiență între egali este mai credibil și fructuos. *Romeurope* a sprijinit această inițiativă prin strângerea unui număr de aproximativ 150 de semnături pentru declarație de la reprezentanții locali. Acest lucru a oferit o platformă importantă pentru intervențiile pozitive⁴¹.

În afară de aceste reuniuni continue ale reprezentanților aleși, a apărut și o inițiativă de urmărire. *Association des Maires de Grandes Villes de France (AMGVF)* [Asociația primarilor orașelor mari din Franța – AMGVF] a înființat un grup de lucru privind romii pentru a coordona abordările și intervențiile între diferite orașe⁴². Acest comitet de coordonare s-a reunit deja de trei ori și a numit un secretar cu sediul în municipalitatea Montreuil.

Acțiunile societății civile

Ca prefață la prezentarea practicilor societății civile, trebuie remarcat că studiul a evidențiat că mare parte a activității de susținere și incluziune dedicate cetățenilor europeni de etnie romă este realizată de persoane fizice și nu de organizații. În acest sens, responsabilitatea și solidaritatea civică trebuie recunoscute drept bune practici semnificative: chiar și atunci când nu sunt implicate state membre sau ONG-uri în bunele practici pentru sprijinirea incluziunii romilor, mulți cetățeni europeni de rând sunt totuși implicați. Atunci când sunt implicate ONG-uri în sprijinirea cetățenilor europeni de etnie romă, adeseori acest lucru este determinat de solidaritatea politică, care trebuie, de asemenea, recunoscută drept „bună practică”.

Înființarea rețelei coaliției romilor „Romeurope”

Unul dintre cele mai bune exemple din **Franța** este crearea rețelei de ONG-uri *Collectif national Droits de l'Homme Romeurope* [Grupul național al drepturilor omului Romeurope]⁴³. Romeurope este o coaliție neoficială de organizații ale drepturilor omului, ale *travellers* și romilor, înființată în octombrie 2000 la Paris cu scopul de a îmbunătăți accesul la drepturile de bază în rândul migranților de etnie romă de pe teritoriul francez și de a lupta împotriva discriminării și a încălcărilor drepturilor omului suferite de membrii acestui grup în Franța. Romeurope funcționează ca o rețea de comitete de sprijin naționale și locale și are trei roluri principale:

- în primul rând, rolul de observator – acționarea ca organism de supraveghere a încălcărilor drepturilor omului,
- în al doilea rând, un rol de informare – schimbul de experiență și cunoștințe, distribuirea de informații în rândul membrilor săi, elaborarea de instrumente pentru voluntari, profesioniști și orice persoane implicate și
- în al treilea rând, un rol de susținere – contestarea restricțiilor de pe piața muncii pentru lucrătorii români/bulgari, precum și militarea pentru tratarea în mod egal a tuturor cetățenilor europeni.

Chiar dacă Romeurope sprijină și facilitează mai ales activitatea membrilor săi, organizează, de asemenea, mai multe tipuri de activități, precum investigarea expulzărilor și repatrierilor prin colectarea mărturiilor relevante prin intermediul rețelei sale, desfășurarea activităților de lobby la Ministerul Imigrării prin utilizarea mărturiilor colectate și trimiterea unor scrisori de interes și prin dezvoltarea în parteneriat cu organizațiile Gisti a unei rețele de avocați pentru a contesta expulzările sau repatrierile cetățenilor europeni de etnie romă.

Romeurope constată că, în practică, dreptul de ședere în Franța depinde de dreptul la muncă și, cum dreptul la muncă este încă restricționat, condițiile cetățenilor romi de origine bulgară și română din **Franța** nu s-au schimbat prea mult în urma dobândirii cetățeniei europene. De fapt, pentru unii dintre ei, viața a devenit mai complicată. După cum remarca un funcționar al Romeurope, „înainte de anul 2007, romii de origine română și bulgară erau considerați «străini». Atunci când doreau să stea în Franța, aceștia solicitau drept de ședere. Exista o procedură, iar aceștia o respectau. În termeni practici, romii știau ce să facă pentru a rămâne în Franța, ca și în alte țări. Ca urmare a aderării [Bulgariei și României] la UE și a Directivei privind libera circulație, începând din 2007 acest permis de ședere nu mai este obligatoriu. În consecință, Prefectura adeseori interpretează acest lucru în sensul că aceștia [romii] nu pot solicita permise de ședere. În acest context, cetățenii europeni de etnie romă nu au mijloace pentru a formula un apel. În prezent, singurul mod de a accede la societatea franceză este prin muncă, ceea ce nu este ușor, datorită restricțiilor de pe piața muncii pentru români și bulgari.”⁴⁴ Romeurope monitorizează situația drepturilor omului pentru romii din alte state membre elaborând un raport cuprinzător⁴⁵.

Studiul nu a identificat intervenții comparabile de acest tip ale ONG-urilor în niciunul din celelalte state membre și evident sunt lecții importante de învățat în acest sens: „Romii din suburbiile Parisului au dorit să organizeze proteste cu două luni înainte de luarea deciziei de menținere a restricțiilor de muncă [pentru bulgari și români]. Romeurope a ajutat romii prin punerea la dispoziție a unui autobuz, a mijloacelor de transport, a tuturor detaliilor logistice, inclusiv a autorizației pentru protest, și au făcut public evenimentul în orașe din țară prin rețeaua acesteia. Deși romilor, de obicei, nu le place să fie vizibili, aceștia au participat la acest eveniment. Și de data aceasta au fost vizibili cerându-și dreptul de a munci, de a li se oferi posibilitatea să se alăture pieței formale a muncii. Ei au protestat în fața

Parlamentului și a Ministerului Muncii, precum și a Delegației Comisiei Europene, 300 de romi și 150 de reprezentanți ai ONG-urilor în total. Aceștia au stabilit întâlniri cu delegația Comisiei Europene. Delegația a solicitat un raport privind obstacolele precise și un grup al acestora a reușit să meargă și să-l prezinte Comisiei Europene.”⁴⁶

Promovarea integrării romilor din țările Europei de Est

Fundación Secretariado Gitano (FSG) din **Spania** a dezvoltat un răspuns amplu la sosirea cetățenilor europeni de etnie romă, care poate fi un model util de bune practici pentru ONG-uri⁴⁷. Programul de promovare a integrării grupurilor de imigranți romi din țările Europei de Est (*Programa de fomento de la integración del colectivo gitano inmigrante procedente de países del Este de Europa*)⁴⁸ este poate cel mai bun exemplu de răspuns național disponibil la nivel de ONG-uri. Unul dintre cele mai interesante elemente ale acestuia îl reprezintă intersectarea finanțării comunitare cu fondurile administrațiilor naționale, regionale și locale plus finanțarea privată de la băncile de economii⁴⁹. Lipsindu-i coordonarea națională, nu a fost un program reprezentativ și beneficiază de o vizibilitate relativ scăzută, deoarece activitatea este desfășurată pe plan local.

În 2006, FSG a demarat un program pilot vizând comunitățile rome care soseau în **Spania** din Europa de Est. Acesta a reprezentat o nouă provocare și o nouă experiență pentru organizație dat fiind că, până în acel moment, abordase numai situația romilor de origine spaniolă. Angajamentul instituțional este în prezent reflectat într-o linie specifică de intervenție (Linia de intervenție 4: Lucrul cu romii din Europa de Est) în cadrul Planului strategic FSG 2009-2013⁵⁰. Principalul obiectiv a fost favorizarea incluziunii sociale depline a imigranților romi în Spania. În acest scop, FSG a stabilit o relație cu nou-veniții de etnie romă și a evaluat situația acestora. Apoi a definit abordările care vizau satisfacerea celor mai importante nevoi și îmbunătățirea condițiilor de trai ale acestora. I-a susținut în abordarea serviciilor publice, precum și a celor private din orașele în care locuiesc. Programul a fost inițiat în cinci orașe spaniole și, în prezent, sunt puse în aplicare acțiuni în Alicante, Valencia, Barcelona, Avilés, Oviedo, Madrid, Cordoba, Malaga, Burgos. FSG analizează extinderea într-o și mai mare măsură a programului în viitor.

Intervenția se axează pe acțiuni în patru domenii cheie: sprijin inițial, educație, locuințe și ocuparea forței de muncă. Sprijinirea romilor atunci când acced la servicii este o acțiune interdisciplinară care ajută la câștigarea încrederii. Procesul este intensiv și, în același timp, foarte flexibil. În prezent, funcția cheie a sprijinului este eliminarea vidului dintre romi și instituțiile publice, serviciile de protecție socială și societatea majoritară în general. Personalul specializat al FSG care lucrează cu romii de origine străină (un responsabil de proiecte cu normă întreagă per oraș, cu excepția Barcelonei, unde sunt patru) identifică nevoile și cerințele și facilitează accesul la înregistrare și la serviciile de bază. În coordonare cu alte programe FSG (precum și cu alte servicii și instituții), FSG abordează următoarele domenii de lucru: informare, consiliere și însoțire pentru reglementarea situației administrative și parcurgerea diverselor proceduri, promovarea drepturilor de bază, mai ales în ceea ce privește emiterea cardurilor de sănătate, accesul la serviciile medicale, școlarizarea copiilor și accesul la indemnizații, promovarea autonomiei între alte grupuri, cursuri de alfabetizare și de limbă și mărirea gradului de sensibilizare, mai ales în rândul profesioniștilor din domeniile serviciilor sociale, educației și serviciilor medicale.

Învățământul pentru copiii romi este o prioritate. Acțiunile din acest domeniu includ mărirea gradului de sensibilizare a părinților romi și a centrelor școlare, sprijinirea înscrierii în școli și solicitarea alocațiilor școlare (de exemplu, mese gratuite), monitorizarea frecvenței școlilor și cooperarea cu serviciile educaționale specializate (de exemplu, unități de consiliere psiho-pedagogică) și participarea activă la mecanisme de coordonare precum audieri privind absentismul. Până acum rezultatele au fost bune și sute de copii romi din alte state membre sunt școlarizați cu succes și frecventează școala cu regularitate. De asemenea, a fost obținută o atitudine mai favorabilă a centrelor școlare și a corpului didactic.

Accesul la locuințe decente și adecvate pentru romii din alte state membre reprezintă o altă prioritate, chiar dacă, în multe cazuri, există bariere pe care programul nu le poate depăși (de exemplu, lipsa veniturilor suficiente, indisponibilitatea locuințelor la prețuri accesibile etc.). Personalul programului ajută beneficiarii să caute o locuință, ocazional vizitează și evaluează starea apartamentelor, oferă consiliere privind contractele de închiriere, sprijină cererile de indemnizații pentru locuințe și oferă consiliere în cazul evacuărilor. Într-un anumit context local, precum Cordoba, FSG lucrează în parteneriat cu municipalitatea în cadrul

programului „apartamente punte” care oferă cazare temporară în apartamente închiriate, un venit lunar de subzistență și sprijin social pentru familiile rome care își iau angajamentul față de procesul de incluziune socială și integrare în muncă.

În **Spania**, acțiunile de ocupare a forței de muncă care promovează integrarea pe piața muncii sunt încadrate în Programul operațional al Fondului Social European pentru 2007-2013 al guvernului spaniol *Programa Plurirregional de Lucha Contra la Discriminación* [Program multiregional de luptă împotriva discriminării], iar autoritatea care îl gestionează este Ministerul Muncii și Imigrării. O serie de organisme intermediare (atât publice, cât și private) pun în aplicare secțiuni individuale ale programului. FSG este unul din aceste organisme și pune în aplicare subprogramul specific ce vizează cetățenii de etnie romă: *Programa Acceder; FSE 2007-2013 – Acciones dirigidas a la población gitana* [Programul Acceder: FSE 2007-2013 – Acțiuni orientate spre populația romă], care a demarat în timpul ciclului anterior al fondurilor structurale (2000-2007). Acesta include o secțiune referitoare la migrații de etnie romă în capitolul privind contextul și situația și o linie de acțiune în capitolul privind activitățile planificate, și anume Axa 3 – Măsura 2.5 „Acțiuni care vizează promovarea integrării sociale și economice a imigranților de etnie romă”⁵¹. Activitățile legate de ocuparea forței de muncă constau, în principal, în consiliere, formare cu privire la competențele sociale și de prezentare, formare profesională, mediere cu potențiali angajatori și sprijin în căutarea unui loc de muncă. În total, aproximativ 1 500 de migrații de etnie romă s-au implicat în diferite acțiuni ale programului până în decembrie 2008. Dintre aceștia, 94% erau rome de origine română, iar restul, rome de origine bulgară și bosniacă.

Programul oferă câteva lecții importante referitoare, de exemplu, la evaluarea nevoilor, care facilitează dezvoltarea unei perspective multidimensionale, și importanța unei bune coordonări și cooperări între părțile interesate publice și private.

Pentru a avea un impact real, intervenția directă trebuie coordonată cu acțiunea instituțională și lobbying pentru a mări gradul de sensibilizare și promova responsabilitatea publică privind incluziunea socială a cetățenilor europeni de etnie romă din alte state membre. Acest angajament public trebuie respectat la toate nivelurile administrative – național, regional și local –, fiecare din acestea în funcție de puterile și responsabilitățile proprii.

Personalul FSG a reușit să creeze legături foarte strânse cu comunitatea bazate pe încredere reciprocă. Prin intermediul *activităților sale stradale*, dar și prin deplasările în România pentru a vizita locurile de origine ale grupurilor de rome pe care le sprijină, acesta a reușit să dobândească o înțelegere importantă a nevoilor reale, iar acțiunile pe care le-a propus au fost bine primite de rome. Aceste metode de lucru pot fi o sursă de inspirație pentru alte acțiuni similare.

De asemenea, programul arată modul în care fondurile structurale ale Uniunii Europene, precum Fondul Social European (FSE), pot fi folosite eficient în beneficiul cetățenilor europeni de etnie romă din alte state membre. În plus, a reușit să atragă mai multe fonduri de la diferite instituții guvernamentale de la toate nivelurile, prin semnarea unor acorduri de protocol cu acestea. Chiar dacă aceste instituții participă numai în calitate de sponsori, gradul de sensibilizare al acestora se mărește în ceea ce privește problema cetățenilor europeni de etnie romă, promovând astfel, treptat, o schimbare generală de atitudine față de cetățenii europeni de etnie romă care își stabilesc domiciliul în Spania. Ca exemplu în acest sens, merită remarcat faptul că președintele Cataloniei a trimis o scrisoare directorului regional al FSG în mai 2009 prin care mulțumește și felicită FSG pentru punerea în aplicare a programului.

„Dreptul la școală, dreptul la viitor”

Din 2008, în **Italia**, ONG-ul Comunitatea „Sfântul Egidio” organizează proiectul *Diritto alla scuola, diritto al futuro* [Dreptul la școală, dreptul la viitor] la Roma pentru a sprijini educația și incluziunea copiilor de etnie romă și sinti care locuiesc în așezări oficiale și neoficiale din șase municipalități ale orașului⁵². Proiectul a sprijinit până în prezent aproximativ 1 250 de persoane și este pus în aplicare cu finanțare de la guvern. Chiar dacă proiectul nu vizează exclusiv copiii rome, un număr considerabil dintre aceștia au beneficiat în acest sens.

Obiectivele principale ale proiectului sunt, printre altele, prevenirea cerșitului stradal, prevenirea abandonului școlar și promovarea participării depline a elevilor de etnie romă și sinti la viața școlară, prevenirea intoleranței și promovarea coexistenței.

Activitățile includ monitorizarea și sprijinirea copiilor de etnie romă și sinti, burse, acțiuni care implică părinții și familiile rome, mărirea gradului de sensibilizare pentru a combate sentimentele anti-

rome și intervenții de asistență socială. Mediatorii romi facilitează interacțiunea dintre școli, instituții și părinții romi.

Reflectând asupra proiectului, reprezentanții Comunității „Sfântul Egidiu” au observat dificultăți parțial legate de natura „experimentală” a proiectului, care necesită investiții semnificative de timp și energie pentru a asigura că școlile și profesorii au înțeles și sunt sensibili la nevoile persoanelor rome și simți și pentru a asigura implicarea deplină și directă a familiilor rome. Comunitatea „Sfântul Egidiu” și-a exprimat îngrijorarea în legătură cu sustenabilitatea proiectului datorită finanțării guvernamentale insuficiente și limitate în timp. Proiectul de 200,00 de euro cu durata de 18 luni este finanțat de guvern în proporție de 90%, iar restul de către ONG. Nu este clar ce se va întâmpla după perioada inițială de 18 luni. În plus, Comunitatea „Sfântul Egidiu” a observat și unele probleme în obținerea sprijinului integral al școlilor, care este decisiv pentru succesul deplin al proiectului. Cu toate acestea, Comunitatea „Sfântul Egidiu” a considerat că proiectul este ușor transferabil și extrem de important deoarece „încearcă să îmbunătățească realizarea educațională a copiilor cu metode directe și este ușor de pus în aplicare fără «bariere etnice» între elevii de toate culturile”⁵³.

Neighbourhood Management Group – Grupul de gestionare a vecinătății

În **Regatul Unit**, Proiectul Glasgow Oxfam „Govanhill Neighbourhood Management Group” („Grupul Govanhill de gestionare a vecinătății”) vizează în special cetățenii europeni de etnie romă. Proiectul a câștigat un premiu de excelență din partea Consiliului municipal Glasgow pentru activitatea sa cu comunitatea romă. Potrivit Oxfam: „Atunci când câteva mii de romi au început să se stabilească în Glasgow cu cinci ani în urmă, nu se putea să nu apară dificultăți. Romii căutau o viață mai bună în Regatul Unit din cauza persecuțiilor și sărăciei cu care se confruntau în Europa de Est. Aveau puțini bani și puține cunoștințe de limba engleză, nu știau cum să obțină ajutorul de care aveau nevoie, erau exploatați de angajatori și se confruntau cu ostilitatea unor localnici. În 2006, Oxfam și autoritatea locală de sănătate publică au hotărât să angajeze două persoane din comunitatea romă din Glasgow pentru a oferi consiliere și a-i ajuta pe alții să accedă la servicii. Pe lângă sprijinirea romilor înșiși, am dorit să ajutăm la contracararea atitudinilor negative din partea vecinilor și a comunității locale și să ne asigurăm că serviciile

publice locale răspund nevoilor comunității. Odată cu trecerea timpului, s-au implicat mai multe persoane. După mai multe discuții, a fost format Govanhill Neighbourhood Management Group (Grupul Govanhill de gestionare a vecinătății), aducând laolaltă sectorul public, organizațiile filantropice locale, Oxfam și membrii comunității propriu-zise.”⁵⁴

Proiectul a reunit diferite părți interesate pentru a îmbunătăți zona locală și pentru a sprijini o nouă comunitate. Faptul că toți s-au așezat la o singură masă și s-au angajat față de grupul țintă a asigurat posibilitatea accesului la asistență medicală a familiilor rome și a ajutat școlile să sprijine copiii romi. De asemenea, grupul a ridicat semne de întrebare legate de angajatorii nepotrivitiți și a ajutat la crearea unei înțelegeri între diferitele persoane. Implicarea comunității a produs o schimbare semnificativă pentru romi și pentru comunitatea extinsă a Govanhill. După cum sugera un purtător de cuvânt al OXFAM: „...Este extraordinar că există exemple de administrații locale care și-au luat angajamentul să lucreze cu parteneri și cu comunitățile propriu-zise. Încă mai sunt multe de făcut, însă Govanhill se îndreaptă în direcția bună.”⁵⁵

Calea spre viitor

Inițiativele pozitive analizate în prezentul document reprezintă doar o mică selecție a proiectelor puse în aplicare pe teritoriul Uniunii Europene pentru facilitarea integrării romilor, incluzând sau vizând în mod special romii din alte state membre ale UE.

Inițiativele locale pot fi la fel de importante ca cele de mare amploare, tocmai pentru că sunt mici și dezvoltă strategii valoroase integrate de micro-nivel care funcționează la nivelul persoanelor reale și nu al noțiunilor abstracte de „romi”. La acest micro-nivel, se familiarizează localnicii și autoritățile cu romii ca populație, ceea ce determină în consecință creșterea empatiei și solidarității.

Inițiativele pozitive au mari șanse de succes, dacă sunt îndeplinite trei condiții fundamentale:

- **În primul rând, toate părțile interesate**, mai ales autoritățile locale, autoritățile naționale și organizațiile societății civile **trebuie să coopereze îndeaproape și să includă beneficiarii**, în acest caz, romii, atât în conceperea, cât și în punerea în aplicare a proiectelor. Acest lucru funcționează foarte bine

în contextul în care este conjugat cu aspirațiile și experiențele cetățenilor din „comunitățile gazdă”.

- **În al doilea rând, trebuie aplicată o abordare holistică prin acțiuni aflate în interdependență într-o varietate de domenii ale vieții sociale,** începând, în mod decisiv, cu ocuparea forței de muncă până la învățământ, locuințe, sănătate etc. O intervenție care vizează numai un singur domeniu va avea rareori un succes la fel de mare.
- **În al treilea rând, trebuie să existe parteneriate constructive care să reunească nivelurile administrative verticale și orizontale.** Cu cât este mai activă „guvernanța comună”, cu cât există o cooperare mai mare între diferite sectoare și niveluri - voluntar și comunitar, precum și nivelul UE și nivelurile administrative naționale, regionale și locale –, cu atât este mai probabil ca un program să ofere un serviciu pozitiv, holistic și incluziv pentru romi.

Inițiativele pozitive identificate au fost în mare măsură ad-hoc și rareori au făcut parte dintr-o strategie națională sau regională cuprinzătoare.

Dată fiind nevoia romilor din alte state membre ale UE de a se integra în societățile gazdă, este esențială o strategie cadru privind incluziunea romilor la nivelul UE. O astfel de strategie ar trebui să stabilească standarde minime comune pentru abordarea situației grupurilor de romi naționale și „migrante” din toate statele membre și să folosească fondurile structurale ale UE, precum și Fondurile Sociale Europene ca mecanisme principale de finanțare.

UE și statele membre s-ar putea baza pe exemplul modelului spaniol utilizând fonduri structurale pentru programe de integrare a romilor care includ romi din alte state membre ale UE. Activitatea rețelei EURoma formată din reprezentanții a douăsprezece state membre a determinat promovarea utilizării fondurilor structurale pentru îmbunătățirea eficacității politicilor care vizează populația romă, iar promovarea incluziunii sociale a acestora va fi, în mod evident, elementul central în acest context⁵⁶.

Selecția inițiativelor pozitive s-a bazat în mare parte pe o serie de criterii, între care:

- îmbunătățirea situației privind discriminarea și egalitatea de șanse,
- demonstrarea impactului pozitiv al legii și politicii asupra incluziunii sociale a romilor din alte state membre ale UE,
- sustenabilitatea acestora,
- transferabilitatea acestora, inclusiv între statele membre,
- participarea romilor sau organizațiilor romilor la conceperea și punerea în aplicare a proiectelor,
- primirea unui feedback pozitiv din partea beneficiarilor romi,
- integrarea preocupărilor romilor din alte state membre,
- vizarea unor aspecte specifice care afectează femeile, copiii, vârstnicii și persoanele cu handicap de etnie romă în cadrul politicilor privind romii și al politicilor generale de incluziune socială și
- dovezi ale unei strânse cooperări între nivelurile administrative și societatea civilă.

Note de final

- ¹ Directiva 2004/38/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 29 aprilie 2004 privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, de modificare a Regulamentului (CEE) nr. 1612/68 și de abrogare a Directivelor 64/221/CEE, 68/360/CEE, 72/194/CEE, 73/148/CEE, 75/34/CEE, 75/35/CEE, 90/364/CEE, 90/365/CEE și 93/96/CEE.
- ² Comunicarea (2009) Comisiei Europene privind orientări pentru o mai bună transpunere și aplicare a Directivei 2004/38/CE privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, Bruxelles, COM(2009) 313/4, p. 8-9
- ³ Comisia Europeană, „Libera circulație și ședere în interiorul UE: transformarea acestui drept fundamental în realitate practică”, http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/citizenship/movement/doc_citizenship_movement_en.htm (04.10.2009)
- ⁴ A se vedea EURES pe: <http://ec.europa.eu/eures/home.jsp?lang=en> (02.11.2009)
- ⁵ A se vedea „Care este Europa voastră – Cetățeni”, <http://ec.europa.eu/youreurope/nav/en/citizens/index.html> (20.10.2009)
- ⁶ Articolul 37, „Dispoziții de drept intern mai favorabile”, prevede că „dispozițiile prezentei directive nu aduc atingere actelor cu putere de lege și actelor administrative ale unui stat membru care cuprind dispoziții mai favorabile persoanelor la care se referă prezenta directivă”.
- ⁷ Studiu de conformitate pentru Spania (2008): Directiva 2004/38/CE, realizat de Milieu Ltd și Institutul Europa, disponibil la http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/citizenship/movement/doc/spain_compliance_study_en.pdf (29.09.09)
- ⁸ Spania/Real Decreto 240/2007 (16.02.2007)
- ⁹ Studiu de conformitate cu Directiva 2004/38/CE pentru Spania (2008) realizat de Milieu Ltd și Institutul Europa, p. 5
- ¹⁰ Departamentul pentru Copii, Școli și Familii (2009) Codul de admitere în școli, Londra; DSCF. p.22, <http://www.dcsf.gov.uk/sacode/downloads/SchoolAdmissionsCodeWEB060309.pdf> (08.09.2009)
- ¹¹ Interviu cu o familie romă de origine cehă, Manchester, Regatul Unit, 07.04.2009
- ¹² Departamentul pentru Copii, Școli și Familii (2008) Incluziunea copiilor și tinerilor țigani, romi și traveller, Nottingham: Publicații DFES, p. 5-6, <http://publications.teachernet.gov.uk/eOrderingDownload/Inclusion%20of%20Gypsy%20Roma.pdf> (09.09.2009)
- ¹³ Departamentul pentru Copii, Școli și Familii (2008) Incluziunea copiilor și tinerilor țigani, romi și traveller, Nottingham: DSCF. p.10, disponibil la: <http://publications.teachernet.gov.uk/eOrderingDownload/Inclusion%20of%20Gypsy%20Roma.pdf>
- ¹⁴ Departamentul pentru Copii, Școli și Familii (2008) Creșterea gradului de realizare al elevilor țigani, romi și traveller, Nottingham: DSCF, <http://publications.teachernet.gov.uk/default.aspx?PageFunction=productdetails&PageMode=publications&ProductId=DCSF-00102-2008&>
- ¹⁵ Fiecare autoritate a serviciilor pentru copii din Anglia trebuie să ia măsuri pentru a promova cooperarea între: (a) autoritate, (b) fiecare din partenerii relevanți ai autorității și (c) orice alte persoane sau organisme pe care autoritatea le consideră indicate, acestea fiind persoane sau organisme de orice natură care exercită funcții sau sunt implicate în activități legate de copii în jurisdicția autorității respective. http://www.opsi.gov.uk/acts/acts2004/ukpga_20040031_en_3 (23.10.2009)
- ¹⁶ Funcția principală a Serviciului de educație pentru travellers este de a promova accesul neîngrădit și incluziunea deplină în învățământul convențional. Legea [amendamentul] privind relațiile rasiale din 2000 atribuie școlilor obligația de a elimina discriminarea rasială ilegală și de a promova egalitatea de șanse și bune relații rasiale în exercitarea atribuțiilor acestora. Aici sunt incluși țiganii și travellers irlandezi ca grupuri etnice recunoscute. Orice școală, de oriunde, poate să aibă înscrși elevi țigani, romi sau traveller. Creșterea gradului de realizare al copiilor țigani, romi și traveller este responsabilitatea tuturor în cadrul sistemului de învățământ, precum și o măsură semnificativă a eficacității politicilor de combatere a excluziunii educaționale și sociale. Țiganii/romii și travellers de origine irlandeză sunt identificați ca grupuri rasiale și intră sub incidența Legii privind relațiile rasiale în calitate de comunități minoritare etnice legitime.
- ¹⁷ Serviciile de asistență primară sunt gestionate de Centrele de asistență primară (PCT). Există aproximativ 152 de centre de asistență primară în Anglia, acoperind fiecare o zonă locală diferită, <http://www.nhs.uk/chq/Pages/1078.aspx?CategoryID=68&SubCategoryID=153> (22.10.2009)
- ¹⁸ Recensământul școlar anual la nivelul elevilor pus în aplicare în ianuarie 2003 colectează date privind etnia incluzând țigani/romi și travellers de origine irlandeză. Școlilor li se cere să evalueze impactul politicilor acestora asupra incluziunii acestor grupuri. Fără îndoială, deoarece țiganii/romii și travellers de origine irlandeză se încadrează în aceeași categorie, este imposibil să se facă o distincție între aceștia pentru a identifica nevoile specifice ale copiilor sau familiilor migrante de etnie romă. Începând de la 1 ianuarie 2007, același mecanism ia în considerare limba maternă a elevilor. Recensământul școlar anual la nivelul elevilor permite deja confruntarea informațiilor privind etnia cu alte date despre elevi precum nivelul de realizare. Sunt colectate date privind performanțele școlare în etapele cheie 1, 2 și 3, iar acestea sunt confruntate cu

- etnia elevilor. În mod similar, este posibilă confruntarea datelor privind limba maternă cu date legate de nivelul de realizare și de altă natură.
- 19 Generalitat de Catalunya (2009) Pla Integral Del Poble Gitano a Catalunya 2009-2013, Departament de Governació i Administracions Públiques, Secretaria d'Acció Ciutadana
- 20 OSCE (2008) Politici sustenabile privind integrarea persoanelor de etnie romă și sinti, Raportul final al reuniunii suplimentare privind dimensiunea umană din 10 - 11 iulie 2008, Viena, p. 10 și 26 http://www.osce.org/documents/odihr/2008/10/33484_en.pdf (20.10.2009)
- 21 Pla integral del poble gitano a Catalunya 2005-2008 p. 271,274 și 275, disponibil la: http://www.gencat.cat/governacio-ap/ACCIO_CIUADANA/DOCS-FORMULARIS/Pla_poble_gitano.pdf (23.10.2009)
- 22 Generalitat de Catalunya (2009) Pla Integral Del Poble Gitano a Catalunya 2009-2013, Departament de Governació i Administracions Públiques, Secretaria d'Acció Ciutadana. p. 292, 294, 302 și 304
- 23 A se vedea „Intégration en bonne voie pour les Roumains”, în La République de Seine-et-Marne (15.06.2009)
- 24 M. Legrand (2008), „La ville et quatre familles roms s'engagent à coopérer”, Le Parisien (17.11.2008)
- 25 A se vedea www.romeurope.org (22.10.2009)
- 26 A se vedea „Intégration en bonne voie pour les Roumains”, în La République de Seine-et-Marne (15.06.2009)
- 27 A se vedea „Intégration en bonne voie pour les Roumains”, în La République de Seine-et-Marne (15.06.2009)
- 28 Citat dintr-un interviu cu Romeurope, Paris, Franța, 04.06.2009. A se vedea și: (2009) „La ville et quatre familles roms s'engagent à coopérer”, Le Parisien (17.11.2008) și „Invitation à la presse Conférence de presse sur l'intégration de familles roumaines à Cesson, Hôtel de Ville, 10 juin 2009”, aflate în dosarul păstrat de cercetător.
- 29 Intervi cu un funcționar al autorității locale, Pisa, Italia, 20.03.2009
- 30 A. Sconosciuto, A. Minghi (ed), Orașe subțiri - program al municipalității Pisa cu comunitatea romilor din teritoriu – Rezumatul proiectului 2002-2007 („Le città Sottili – Programma della Città di Pisa con la comunità rom del territorio- Sintesi del Programma 2002-2007”), Società della Salute Zona Pisana - Comune di Pisa - Azienda USL 5 di Pisa, iunie 2007 http://www.anci.it/Contenuti/Allegati/presentazione_citta_sottili_2007.doc (22.10.2009)
- 31 A. Sconosciuto, A. Minghi (ed), Orașe subțiri - program al municipalității Pisa cu comunitatea romilor din teritoriu – Rezumatul proiectului 2002-2007 („Le città Sottili – Programma della Città di Pisa con la comunità rom del territorio- Sintesi del Programma 2002-2007”), Società della Salute Zona Pisana - Comune di Pisa - Azienda USL 5 di Pisa, iunie 2007
- 32 A. Sconosciuto, A. Minghi (ed), Orașe subțiri - program al municipalității Pisa cu comunitatea romilor din teritoriu – Rezumatul proiectului 2002-2007 („Le città Sottili – Programma della Città di Pisa con la comunità rom del territorio- Sintesi del Programma 2002-2007”), Società della Salute Zona Pisana - Comune di Pisa - Azienda USL 5 di Pisa, iunie 2007
- 33 În plus, statutul juridic al multor romi din fosta Iugoslavie și lipsa opțiunilor pentru reglementarea situației acestora prin intermediul legislației existente privind imigrarea „implică mari dificultăți și limitează orice proiecte care vizează autonomia și incluziunea”. A. Sconosciuto, A. Minghi (ed), Orașe subțiri - program al municipalității Pisa cu comunitatea romilor din teritoriu – Rezumatul proiectului 2002-2007 („Le città Sottili – Programma della Città di Pisa con la comunità rom del territorio- Sintesi del Programma 2002-2007”), Società della Salute Zona Pisana - Comune di Pisa - Azienda USL 5 di Pisa, iunie 2007.
- 34 „Italia: primarul „plătește” romii-țigani să părăsească orașul” ADNKronos International, 21.05.09 <http://www.adnkronos.com/AKI/English/Security/?id=3.0.3342187830>
- 35 Intervi cu un funcționar al autorității locale, Pisa, Italia, 20.03.2009
- 36 A. Sconosciuto, A. Minghi (ed), Orașe subțiri - program al municipalității Pisa cu comunitatea romilor din teritoriu – Rezumatul proiectului 2002-2007 („Le città Sottili – Programma della Città di Pisa con la comunità rom del territorio- Sintesi del Programma 2002-2007”), Società della Salute Zona Pisana - Comune di Pisa - Azienda USL 5 di Pisa, iunie 2007
- 37 Proiectele sunt descrise pe scurt în A. Sconosciuto, A. Minghi (ed), Orașe subțiri - program al municipalității Pisa cu comunitatea romilor din teritoriu – Rezumatul proiectului 2002-2007 („Le città Sottili – Programma della Città di Pisa con la comunità rom del territorio- Sintesi del Programma 2002-2007”), Società della Salute Zona Pisana - Comune di Pisa - Azienda USL 5 di Pisa, iunie 2007
- 38 Cordoba oferă, de asemenea, un program paralel sponsorizat de municipalitatea Cordoba și pus în aplicare împreună cu un ONG pentru a asigura cazare temporară în apartamente standard. Programul *pisos puente* [apartamente punte] oferă familiilor de romi selectate, care semnează cu municipalitatea un contract de angajament pentru integrare, cazare în apartamente închiriate, un venit lunar, servicii sociale și consiliere profesională.
- 39 Intervi cu un funcționar al autorității locale, Cordoba, Spania, 17.03.2009
- 40 „APPEL DES ELUS Pour une politique d'accueil et d'accès aux droits en direction des Roms d'Europe de l'Est installés en France” [Apelul reprezentanților aleși privind o politică de primire și acces la drepturi pentru romii din Europa de Est stabiliți în Franța], la <http://www.romeurope.org/?p=1398#more-1398>, (07.09.2009)
- 41 Intervi cu Romeurope, Paris, Franța, 24.09.2009
- 42 Heyraud, Emmanuel. 2009. „Accueil des Populations Roms: Mise en place d'un groupe de travail au sein de l'AMGVF” în Grandes Villes Hebdo: La lettre des Maires de Grandes Villes de France N° 804 - 8 Juillet 2009, Sommaire, p. 5
- 43 A se vedea Romeurope, www.romeurope.org (06.09.2009)
- 44 Intervi cu Romeurope, Paris, Franța, 24.09.2009
- 45 Raportul Romeurope (2008) 2007-2008 Paris: Romeurope, <http://www.statewatch.org/news/2009/jan/roma-in-europe-report-2008.pdf> (06.09.2009)

- ⁴⁶ Interviu cu Romeurope, Paris, Franța, 24.09.2009
- ⁴⁷ Fundación Secretariado Gitano 2009. „Program de promovare a integrării grupurilor de imigranți romi din țările Europei de Est”, Madrid: FSG
- ⁴⁸ Acesta nu este un titlu oficial, ci mai degrabă o denumire-umbrelă pentru toate activitățile cu „romi de origine străină”.
- ⁴⁹ Prin urmare, această intervenție reprezintă atât o inițiativă a societății civile, cât și, la un moment dat, integrarea relativă în Programul operațional FSE. În cadrul programului operațional, FSG este un organism intermediar. Mai multe informații la <http://www.gitanos.org> (01.12.2009)
- ⁵⁰ Fundación Secretariado Gitano (2009) *Plan Estratégico 2009-2013*, p. 39, <http://www.gitanos.org/publicaciones/planestrategicoFSG09-13/> (17.09.2009)
- ⁵¹ Programa Plurirregional de Lucha Contra la Discriminación. Programa Acceder; FSE 2007-2013 - Acciones dirigidas a la población gitana. Documento Marco. Diciembre 2007, p. 19
- ⁵² Pentru mai multe informații, a se vedea <http://www.santegidio.org/index.php?pageID=840&idLng=1062> (20.10.2009)
- ⁵³ Interviu cu Comunitatea „Sfântul Egidiu”, Italia, 07.04.2009
- ⁵⁴ „Parteneriat premiat cu romii din Glasgow” <http://www.oxfamblogs.org/ukpovertypost/2009/03/award-winning-partnership-with-roma-community-in-glasgow/> (08.09.2009)
- ⁵⁵ Citat din „Parteneriat premiat cu romii din Glasgow” <http://www.oxfamblogs.org/ukpovertypost/2009/03/award-winning-partnership-with-roma-community-in-glasgow/> (08.09.2009)
- ⁵⁶ „Ce este EURoma?” disponibil la <http://www.euromanet.eu/about/index.html> (09.09.2009)

Comisia Europeană

Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene

Situația cetățenilor europeni de etnie romă care circulă și se stabilesc în alte state membre ale UE

Inițiative pozitive selectate

Proiectare: FRA, Viena

Luxemburgo: Oficina de Publicaciones Oficiales de las Comunidades Europeas, 2010

2010 - 20 pp, - 21 x 29.7 cm

ISBN 13: 978-92-9192-550-6

doi: 10.2811/36215

Un mare volum de informații cu privire la Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene este disponibil pe internet. Acesta poate fi accesat prin site-ul FRA (<http://fra.europa.eu>).

© Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene, 2010

Reproducerea este permisă, cu excepția utilizării în scopuri comerciale, cu condiția ca sursa să fie recunoscută.

Cum vă puteți procura publicațiile Uniunii Europene?

Publicații de vânzare:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- de la librăria pe care o frecvențați, menționând titlul, editura și/sau numărul ISBN;
- contactând direct unul dintre agenții noștri de vânzări. Puteți obține datele de contact ale acestora vizitând <http://bookshop.europa.eu> sau trimițând un fax la +352 2929-42758.

Publicații gratuite:

- prin EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>);
- la reprezentanțele sau delegațiile Comisiei Europene. Puteți obține datele de contact ale acestora vizitând <http://ec.europa.eu/> sau trimițând un fax la +352 2929-42758.

FRA - European Union Agency for Fundamental Rights

Schwarzenbergplatz 11

1040 - Wien

Austria

Tel.: +43 (0)1 580 30 - 0

Fax: +43 (0)1 580 30 - 691

E-Mail: information@fra.europa.eu

<http://fra.europa.eu>

Publications Office

ISBN 978-92-9192-550-6

9 789291 925506